

Ivan Barbarić

# OPORUKA JURJA JULIJA KLOVIĆA (1498-1578)



*Don Julio Clouio*

O Jurju Juliju Kloviću, sitnoslikaru, rođenom u Grižanama u Vinodolu, mnogo je toga napisano iz pera domaćih i stranih autora, o čemu svjedoči bogata bibliografija. Međutim, široj javnosti manje su poznati izvorni dokumenti koji govore više o njemu osobno, nastali u njegovo doba i poslije njega, razasuti po različitim arhivima u svijetu i raznim publikacijama.

Nema sumnje, da je nakon Ivana Kukuljevića, na istraživanju života i djela Klovićeva najviše učinio Ivan Golub, prikupljanjem i znanstvenim vrednovanjem dokumenata o Kloviću.

Neki od dokumenata objavljeni su u monografiji o Kloviću, što su ih napisali domaći i strani autori. Prvu monografiju o Kloviću na hrvatskom jeziku napisao

je Ivan Kukuljević Sakcinski<sup>1</sup> sredinom 19. stoljeća. U posljednjem izdanju njegove monografije «Julio Klovio, hrvatski sitnoslikar» iz 1878. g., u povodu 300. obljetnice umjetnikove smrti, objavljen je veći broj pisama iz korespondencije kardinala Farnese s Klovićem i Klovića s drugim tada poznatim osobama, bez prijevoda.

U monografiji «Knez minijaturista – Juraj Julije Klović – Croata», koju sam napisao u povodu 500. obljetnice Klovićevega rođenja, objavio sam i njegova pisma s prijevodom s talijanskog, te faksimile pisama. Do faksimila, koji čine izvorne dokumente, došao sam zahvaljujući g. Slavku Matejčiću, koji ih je pronašao u Arhivu grada Parme (Archivo di Stato in Parma), na čemu mu se i ovom prilikom srdačno zahvaljujem. Kako sam u rečenoj monografiji Klovićevu oporuku tek spomenuo nisam je objavio u cijelosti, čini mi zadovoljstvo da je mogu objaviti, uz komentar, u Vinodolskom zborniku, dakako, uz prijevod s latinskog.

Klovićevu oporuku i popis njegove ostavštine prvi je objavio Antonio Bertolotti<sup>2</sup> 1882. g. Oporuku je u Klovićevom prisustvu sastavio bilježnik Livio Prata, a napisana je na dvoru kardinala Alexandra Farnese, neposredno prije Klovićeve smrti. Datirana je s 27. prosincem 1578. g., što bi u prvi čas moglo unijeti zabunu, budući da je Klović umro 3. siječnja, odnosno 5. siječnja 1578. g.<sup>3</sup> Bertolotti upozorava da je oporuka datirana po tadašnjem kalendaru po kojem je građanska godina u Rimu tada počinjala ne 1. siječnja, već 25. prosinca, s Božićem. Prema tome po sadašnjem kalendaru oporuka je pisana 27. prosinca 1577. godine, dakle, dok je Klović još bio živ.

Iz oporuke se vidi da je napisana u prisutnosti samog Klovića: «in mei presentia presens et principaliter consitututus magnificus et Reuerendus d. Don Julius Clovius patre Macedonico et matre Illirica miniator celebrimus... fecit et condidit testamanta in modum sequente.» (u mojoj prisutnosti uzvišeni i cijenjeni gospodin g. Don Julije Klović, po ocu Makedonac, a po majci Hrvat, najslavniji slikar... sastavio je i uglavio na slijedeći način).

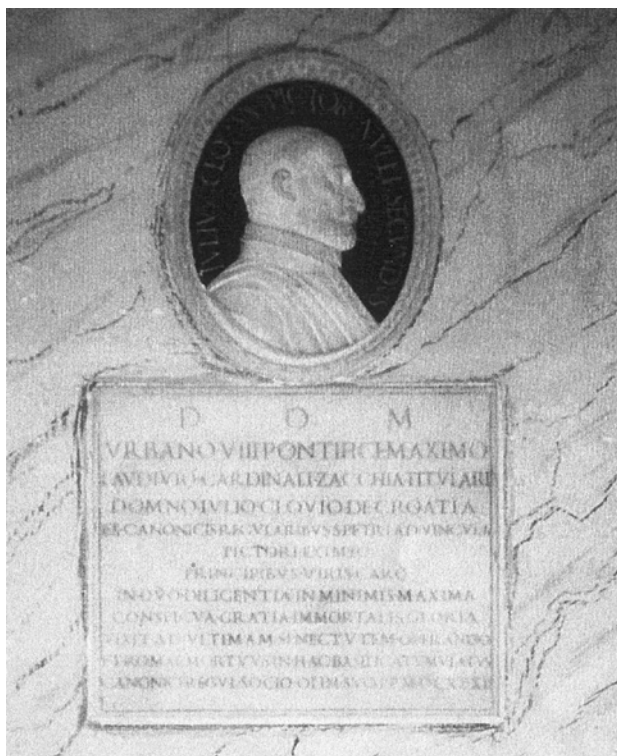
Bilježnik u oporuci navodi da je Klovićev otac bio Makedonac, a majka Ilirka (Hrvatica) – «patre Macedonico et matre Illirica», međutim, ne kaže da mu je

---

<sup>1</sup> Ivan Kukuljević-Sakcinski (1816-1889) književnik, povjesničar i političar. Monografije o Kloviću: *Život Jurja Julija Klovića* (1852), *Juraj Julio Klovio najslavniji sitnoslikar* (1858) i *Jure Glović prozvan Julio Klovio* (1878).

<sup>2</sup> Antonio Bertolotti, *Don Giulio Clovio principe dei miniatori, notizie e documenti u Atti e memorie delle Deputazioni di Storia Patria per le Provincie dell'Emilia*, N. S. Vol. VII, parte II, Modena 1882, str. 259-279.

<sup>3</sup> Na temelju podataka o smrti Klovića, koje je pronašao u matici umrlih župe San Lorenzo in Damaso u Rimu, Ivan Golub zaključuje da je Klović umro 3. siječnja 1578., a ne 5. siječnja, kako je to ušlo u literaturu. (Ivan Golub, *Prilog datiranja života J. J. Klovića*, *Peristil* 26, Zagreb 1983., str. 130.



*Nadgrobnna pločau crkvi San Pietro in Vincoli u Rimu*

tako izjavio sam Klović, «ore proprio», kao što kaže kasnije u pogledu baštinika. Očito da je bilježnik po krivom shvaćanju ili čučenju tu pogriješio.

Ivan Crnčić smatra, naprotiv, da je sve napisano prema Klovićevoj želji, pa čak i to da mu je otac Makedonac. Da je to točno, kaže Crnčić, svjedoči i Vasari, koji kaže da se Klović rodio u Hrvatskoj i to u Grižanama (in una villa detta Grisone), ali da su njegovi stariji «Clovi» (Klovi, Klovići) došli iz Makedonije.<sup>4</sup>

Prema Kukuljeviću koji objašnjava zašto se Klović ponekad potpisivao «Macedo», moguće je da su njegovi preci došli kao uskoci iz tursko-slavenskih pokrajina (iz Bosne). Kako kasniji potomci tih uskoka više ni sami nisu znali odakle su došli njihovi stariji, povjerovali su bajci da su hrvatske uskočke obitelji došle iz Makedonije, Trakije ili tko zna odakle.<sup>5</sup> U svojim razmatranjima toga problema Kukuljević ide dalje te kaže: «Bio je također običaj onoga vremena,

<sup>4</sup> Ivan Crnčić, Oporuka Julija Klovića, Viestnik hrvatskog arheološkoga društva, Zagreb, 1884., god. VI, br. 2, str. 60.

<sup>5</sup> Ivan Kukuljević, Život Jurja Julija Klovića, Arkiv za povestnicu jugoslavensku, Zagreb, 1852., str. 133.

da je svaki učen ili slavan muž tražio svoj koren ili u porodici klasičnog imena ili u zemlji klasičkoj. Mi Hrvati imamo takovih primjera preko mjere, a ne fali ih takodjer u inih narodah. U tom, dakle, treba tražiti uzrok zašto su Klovića nazivali kadikad «Macedonus», premda ponajviše dolazi potpisan «Crovatinus», «Croata», «di Crovazia» i «da Croazia».<sup>6</sup>

Prvi put je Klović dodao svom imenu «Macedo» na svom najslavnijem djelu «Molitveniku Blažene Djevice Marije» (Horae Beatae Mariae irginis), kojega je izradio za svog zaštitnika kardinala Alexandra Farnesea. Kako je kardinal bio veliki štovatelj svog proslavljenog imenjaka Aleksandra Makedonskog, dao je svojoj slikarskoj zvijezdi, Kloviću, ime «Macedo», smatrajući da je Ilir i Hrvat jedno te isto što i Makedonac. Razlog tome je i nedovoljno poznavanje ovih naših prostora. Za malu Hrvatsku tada se vrlo malo znalo, ali se znalo za Grčku i Makedoniju, pa se to često poistovjećivalo.

Najbliži istini o dolasku Klovićevih predaka u Vinodol je Ivan Golub, koji pretpostavlja da je bila moguća migracija u dva navrata: iz Makedonije u Dalmaciju, a zatim iz Dalmacije u Hrvatsko primorje. Možda je, kako kaže Golub, Klovićev otac doselio u Dalmaciju, a zatim u Vinodol.<sup>7</sup>

Toliko o Klovićevoj oporuci, posebno o onom dijelu gdje piše da mu je otac bio Makedonac, što nije bilo presudno za Klovića koji se uvijek smatrao Hrvatom i isticao to u potpisima na svojim djelima. Konačno, o tome svjedoči i natpis na njegovu grobu u crkvi Sv. Petra u okovima (San Pietro in Vincoli) u Rimu na kojem piše: «Julio Clovio de Croatia» (Julije Klović iz Hrvatske).

## Oporuka Julija Klovića

Dana 27. prosinca 1578.

U ime Gospodnje amen. S obzirom da su smrt i život u Božjim rukama i ništa nije izvjesnije od smrti i neizvjesnije od smrtnog časa. Svakome razboritom priliči, dok ima dobro sjećanje i pamet te umno i duševno sposoban, da se pobrine o svojim stvarima tako da među njegovim nasljednicima ne dodje do kakve razmirice, svadje ili neslaganja. Zbog toga je u mojoj prisutnosti uzvišeni i poštovani g. don Julije Klović, po ocu Makedonac, a po majci Hrvat, najglasovitiji sitnoslikar, Bogu hvala zdrave pameti i uma, u dobrom i zdravom naumu, tjelesno nepokretan, bojeći se suda Božjeg, a ne želeći umrijeti bez oporuke, nego vidjeti unaprijed o svojim stvarima i dobrima, te

<sup>6</sup> Ivan Kukuljević, Juraj Julio Klovio, u Slovníku umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb 1858., str. 156.

<sup>7</sup> Ivan Golub, Juraj Julije Klović (1498-1578), Peristil 16-17, Zagreb 1973/1974, str. 77.

njima raspoložujući, imenovao je svoje baštinike, te oporuku sastavio na slijedeći način. Prije svega, jer je duša plemenitija od tijela, ponizno i predano preporučio ju je svemogućem Bogu i Blaženoj Mariji vazda Djevici, a za tijelo, nakon što ga duša napusti, odredi da ga sahrane u crkvi Sv. Petar u okovima, po njegovoj želji bez ceremonija, uobičajenom obredu braće istog reda. Od subraće traži da iznad njegova groba postave kamenu ploču s natpisom: Ovdje počiva don Julije Klović.

Naložio je da se odmah nakon njegove smrti služe mise sv. Grgura i sv. Lovre u crkvi izvan zidina na oltarima posebno određenim, obično nazvanim za mrtve.

Oporučno ostavlja crkvi Blažene Marije od utjehe mali stari molitvenik Blažene Djevice Marije, oslikan minijaturama, koji je kako kaže kod njega.

Novac koji se nađe u času njegove smrti želi i određuje da se po običaju, kako treba, podijeli između samostana navedene crkve Sv. Petra u okovima i Blaženog Luke pored Svete Marije Velike.

Odredio je i oporučno ostavio g. Claudiju Massarelliju da Caravaggu, svom učeniku, sve crteže pokojnog Luke Cambiasa i Parmigianina, te druge koje nije izradio sam oporučitelj i sve likove u reljefu, gipsu, vosku i svake druge vrste, zajedno sa svim drvenim posudama, drugim pokućstvom i bojama prikladnim za rad u minijaturi, kao i jedan crtež sv. Lovre, te crteže koje je vjerno sam precrtao iz molitvenika presvijetlog kardinala Farnesea zajedno sa služinskim ležajem, dvije plahte i dva stolnjaka.

Svekolikim nasljednikom svih crteža koji se narodnim jezikom nazivaju disegni (osim gore spomenutih) što ih je on izradio svojom rukom, a posebno onih izrađenih prema crtežima pokojnog g. Michelangela Buonarrotija, zatim slike Babilonskog tornja i triju drugih sličica Pietra Brueghela, te minijaturu izrađenu rukom samog oporučitelja, osobno je imenovao presvijetlog i poštovanog g. kardinala Aleksandra Farnesea, svog jedinog gospodara i zaštitnika.

Za ostala pokretna dobra i namještaj (izuzev niže navedenih) s velikim i malim slikama, koje se nalaze ovdje u gradu, postavio je i usmeno imenovao samostan i redovnike Svetog Petra u okovima. Redovnicima spomenute crkve zabranio je otuđivanje slika, sa željom da one uvijek ostanu ukras crkvi i njenoj sakristiji.

Za svu drugu svoju imovinu, pokretnu i nepokretnu, sadašnju i buduću, koja se nalazi u pokrajinama Dalmacije ili Hrvatske (Sclauonije), kao i za zlatno prstenje i sve drago kamenje, što ga ima ovdje u gradu, svojim nasljednikom postavio je i usmeno imenovao nečaka g. Gvida Klovića, od pok. svojeg brata, tako da ne može tražiti ništa drugo od imovine samog oporučitelja.

Zartim je oporučno ostavio g. Marcu Giorgiu de Morlupu, svojem zapovjedniku, jednu mantiju od novog debelog firentinskog sukna.



Oporučno je zatim Filippu Puccettiju de Cingulu, svojem sluzi, ostavio svoju staru mantiju od debelog sukna sa svojim molitvenikom.

Izvršiteljima ove oporuke imenovao je i odredio prije navedenog presvjetlog i poštovanog g. kardinala, a u slučaju njegove odsutnosti uzvišenog g. Giovannija Battistu de Auxima, njegova zastupnika. Dao im je svekoliko ovlaštenje da izvrše sve ukupno i pojedinačno što je sadržano u njegovoj oporuci, itd., koju je potpisao i želi da se ona predoči svim drugima o kojima itd.

Sastavljeno u Rimu u palači ranije spomenutog presvjetlog kardinala, u spaćojoj sobi spomenutog g. oporučitelja pred prisutnim svjedocima:

Uzvišenim g. Giacomom Curziom

g. Antonijem Galatterijem, Montis regalensis

uzvišenim g. Giovannijem Finalijem, klerikom Lunen-sarzanem

uzvišenim Marcom Toccolom, klerikom iz Parme

g. Curziom Ricconom de Cellisom

g. Battistom Angelijem Frattonijem de Caperolom itd.

g. Philibertom Canetom Sabaudien, svjedocima itd.

(Bilježnik Livije Prata, 1577-8, fol. 353 a 405)

*Prijevod s talijanskog Ivan Barbarić*

### **Sažetak**

J. J. Klović ostavio je za sobom oporuku koja je po svemu pisana 27. prosinca 1577. godine. Ovdje se objavljuje tekst oporuke, i objašnjava kako je došlo da se Kloviću doda «Macedo», iako se uvijek deklarirao kao Hrvat.

### **Ključne riječi**

J. J. Klović, oporuka, nasljednici, izvršilac oporuke.

### **Summary**

*Ivan Barbarić • THE WILL OF JURAJ KLOVIĆ (1498 – 1578)*

J.J. Klovic left a will written probably on January 27<sup>th</sup> 1577. We reproduce his original will and explain why he is often called “Macedo”, although he declared to be Croatian.

### **Keywords**

J.J. Klović, will, heirs, executor.

### **Bilješka o autoru**

Ivan Barbarić, Grižane, profesor povijesti, istraživač povijesnih starina, osobito Vinodola, u mirovini.

